

ارائه الگوی اجرای خطمشی‌های تأمین مالی صادرات در قالب اعطای تسهیلات اعتبار خریدار

کرم‌الله دانش‌فرد⁺

زینب ناصری ذاکر*
سید یعقوب زراعت‌کیش⁺

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۲۶

چکیده

اقتصاد ایران یکی از بخش‌هایی است که همواره در اجرای خطمشی‌ها و سیاست‌های تدوینی خود با چالش مواجه است. تأمین مالی صادرات به‌طور عام و طرح اعتبار خریدار به‌طور خاص یکی از ابزارهای اجرای خطمشی‌های تدوین شده در این حوزه است که با اعطای تسهیلات به خریداران خارجی، قدرت رقابتی صادرکنندگان ایرانی را افزایش می‌دهد؛ لکن این طرح در اجرا نتوانسته است به‌طور کامل به اهداف خود دست‌یابد. لذا، هدف این پژوهش ارائه الگویی نوین برای اجرای خطمشی‌های تأمین مالی صادرات در قالب تسهیلات اعتبار خریدار است که با ترکیب مدل‌های کالیستا و متلند، ضمن توجه به متغیرهای درونی و بیرونی، میزان ابهام و تعارض موجود در فضای بومی و شرایط سیاسی و اقتصادی ایران را نیز مدنظر داشته باشد. این پژوهش از نوع کیفی و روش تحلیل مضمون است که با مصاحبه عمیق و هدفمند با ۱۳ نفر از خبرگان و مدیران اجرایی در حوزه تأمین مالی صادرات انجام شده است. روش نمونه‌گیری به‌صورت هدفمند و گلوله‌برفی بوده و کدگذاری و تجزیه و تحلیل داده‌ها توسط نرم‌افزار MAXQDA انجام شده است؛ سپس شبکه مضامین (مضامین پایه، مضامین سازمان‌دهنده، و مضامین فراگیر) شناسایی و الگوی اجرای خطمشی‌های تأمین مالی صادرات در قالب اعتبار خریدار با ترکیب دو مدل اجرای خطمشی کالیستا و متلند ارائه گردید.

* دانشجوی دکتری، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران؛ z.naserizaker@gmail.com
⁺ استاد، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)؛ daneshfard@srbiau.ac.ir
⁺ استاد، گروه اقتصاد، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران؛ drzeraatkish@gmail.com

واژه‌های کلیدی: اجرای خط‌مشی، تأمین مالی صادرات، اعتبار خریدار
طبقه‌بندی JEL: O53، O20، F50، F40، E60

۱ مقدمه

اجرای خط‌مشی‌های مرتبط با صادرات نقش مهمی در توسعه صادرات پایدار به‌عنوان یکی از زیرساخت‌های مهم و اثرگذار در توسعه اقتصادی دارد. با توجه به گسترش اقتصاد جهانی، دادوستد بین کشورها و تجارت خارجی اجتناب‌ناپذیر است (وصفی و همکاران، ۱۴۰۱) و دولت‌ها می‌توانند با ابتکارات صادراتی، خط‌مشی‌های تجاری خود را تسهیل و منابع و ظرفیت‌های لازم برای مواجهه با مقوله صادرات را تقویت کنند (کاهییا^۱، ۲۰۲۴). در اکثر مطالعات خط‌مشی، این فرض ضمنی وجود دارد که خط‌مشی‌ها پس از تدوین، اجرا خواهند شد؛ اما بررسی‌ها نشان می‌دهد که خط‌مشی‌ها در مرحله اجرا با چالش‌هایی مواجه می‌شوند که تحقق اهداف مدنظر خط‌مشی را تحت‌الشعاع قرار می‌دهند (اسعدی و همکاران، ۱۳۹۶). باید توجه داشت که خط‌مشی بدون سازگاری کاربردی با هدفش فاقد منطق و معنی است (دانشفرد، ۱۳۹۲).

از آنجایی که حمایت از صادرات بر میزان صادرات، تنوع بازار، اشتغال، و تولید ناخالص داخلی تأثیر مثبتی دارد (بروکس و ون بیسبروک^۲، ۲۰۱۷؛ جندا و همکاران^۳، ۲۰۱۳)، تدوین و اجرای خط‌مشی‌های صادراتی در راستای حمایت از صادرات به‌ویژه توسعه صادرات غیرنفتی، همواره در برنامه‌های توسعه اقتصادی ایران پیش‌بینی و تأکید شده است. حمایت از صادرات از طریق تأمین منابع مالی موردنیاز، یکی از الزامات افزایش رقابت‌پذیری کالاهای صادراتی در بازارهای جهانی است و توجه‌نکردن به این موضوع می‌تواند محدودیت‌های جدی برای رشد و توسعه صادرات غیرنفتی ایجاد کند (گرشاسبی و رهنمون، ۱۳۹۹). چنانچه خط‌مشی‌های تأمین مالی صادرات به‌درستی اجرا شود، نفوذ به بازارهای جدید و ماندگاری در آن‌ها را به‌دنبال دارد و باعث افزایش قدرت رقابت‌پذیری صادرکنندگان خواهد شد. بر اساس تخمین سازمان تجارت جهانی، تأمین مالی نقش کلیدی در تسهیل و حمایت از حدود ۸۰ درصد تا ۹۰ درصد معاملات بین‌المللی ایفا می‌کند (راهنمای مالی تجارت^۴، ۲۰۲۲).

^۱ Kahiya

^۲ Brooks & Van Biesebroeck

^۳ Janda et al

^۴ Trade Finance Guide

در تأمین مالی صادرات، روش‌های متعدد و متنوعی وجود دارد. یکی از ابزارهای نوین در تأمین مالی صادرات، اعطای تسهیلات اعتبار خریدار^۱ است. اعتبار خریدار روشی مفید برای صادرات، به‌ویژه در خدمات فنی و مهندسی در ساخت‌وسازهای بین‌المللی و پروژه‌های گسترده زیرساختی است (پیچا و همکاران^۲، ۲۰۱۶). اعتبار خریدار تسهیلاتی است که از طرف کشور صادرکننده به واردکننده کالا، برای خرید کالاهای سرمایه‌ای، خدمات فنی و مهندسی، و سایر اقلام بزرگ اعطا می‌شود تا قدرت خرید واردکننده را به‌عنوان یکی از عوامل اثرگذار بر تقاضای کالا یا خدمات کشور صادرکننده افزایش دهد.

در ایران نیز این روش به‌عنوان یکی از ابزارهای تأمین مالی صادرات، جهت اجرای خطمشی‌های صادراتی در حوزه اقتصاد به‌کار گرفته شده است تا با اعطای تسهیلات به خریداران خارجی، قدرت رقابتی صادرکنندگان ایرانی را افزایش دهد. این طرح که در سال‌های اخیر در دستور کار اگزیم بانک^۳ ایران نیز قرار داشته، در اجرا نتوانسته است به‌طور کامل به اهداف خود دست‌یابد و مجریان با مسئله عدم وصول مطالبات بانکی از تسهیلات‌گیرنده و هدررفت منابع ارزی کشور مواجه بوده‌اند. همچنین، عدم وصول مطالبات بانکی، بانک را در معرض ریسک قرار می‌دهد و باعث خلل در عملیات بانکی می‌گردد (کیوان و همکاران، ۱۴۰۲).

تاکنون تحقیقات محدودی در مورد اجرای خطمشی انجام شده و رویکردهای روش‌شناختی نوآورانه مورد نیاز است (مک‌گینتی و همکاران^۴، ۲۰۲۴). در مرور ادبیات اجرای خطمشی، دیدگاه سنتی اجرای خطمشی^۵، که آن را مرحله‌ای مستقل و در ادامه مرحله خطمشی‌گذاری می‌داند، به‌طور گسترده مورد انتقاد قرار گرفته و برخی اجرا را بخش مهمی از چرخه خطمشی‌گذاری به‌عنوان یک فرایند تصمیم‌گیری می‌دانند (تورنبال و تامپسون^۶، ۲۰۰۳؛ بارنز و همکاران^۷، ۲۰۱۶). اجرای خطمشی در اولین مرحله از تصویب خطمشی می‌بایست مدنظر خطمشی‌گذاران قرار گیرد و اجرای کامل آن به مجموعه‌ای از ساختارهای

¹ Buyer's Credit

² Picha et al

^۳ اگزیم بانک (Exim Bank: Export-Import bank) بانک تخصصی صادرات و واردات است که وظیفه اصلی آن حمایت از صادرات کشورهاست. در ایران، بانک توسعه صادرات ایران این وظیفه را بر عهده دارد.

⁴ McGinty et al

⁵ policy implementation

⁶ Turnbull & Thompson

⁷ Barnes et al

اجرایی نیاز دارد (مک‌گینتی و همکاران، ۲۰۲۴). بر این اساس، فرایند خط‌مشی‌گذاری صرفاً شامل مراحل اولیه‌ی مربوط به تنظیم و تدوین دستور کار نیست، بلکه پیاده‌سازی و اجرای خط‌مشی، بازخورد و اصلاحات را نیز شامل می‌شود (بارنز و همکاران، ۲۰۱۶؛ هاپ و هیل^۱، ۲۰۱۶). به عبارتی، تعیین نحوه‌ی اجرای خط‌مشی به عنوان پیش‌نیاز طراحی خط‌مشی باید تعیین شود و این امر مستلزم عملیاتی‌سازی فیزیکی خط‌مشی‌ها، با هدف دستیابی به اهداف، دستورکارها، و اولویت‌های خاص است (ماسنژ^۲ و همکاران، ۲۰۲۴).

در اجرای خط‌مشی، نمی‌توان اهداف را در قالب یک فرمان از بالا به پایین دنبال کرد و اصلاح ذهنیت مجریان نسبت به اهداف خط‌مشی در یک فرایند از پایین به بالا مهم است. در فرایند پایین به بالا، شفاف‌سازی اهداف، درک نیت خط‌مشی‌گذاران و مشارکت مجریان در خط‌مشی‌گذاری، در دستیابی به اهداف خط‌مشی بسیار اثرگذار خواهد بود (سودربرگ و لیف^۳، ۲۰۲۳؛ لیو و همکاران^۴، ۲۰۱۹؛ وئورینن و مارتینسن^۵، ۲۰۱۸). به بیانی دیگر، اجرای خط‌مشی مبحثی است که تنظیمات نهادی، ائتلاف‌ها، شبکه‌ها، ارزش‌ها، نمادها، و مجریانی با ترجیحات متمایز، در آن نقش‌آفرینی می‌کنند و بر اثربخشی خط‌مشی تأثیر می‌گذارند و همواره نیازمند اقدامات اصلاحی است (سیلوا^۶، ۲۰۲۳). تأثیر افکار عمومی، ساختار بازار، اراده‌ی سیاسی، ظرفیت دولت، حمایت رسانه‌ها، میزان آمادگی مجریان به لحاظ زیرساخت‌ها و منابع انسانی موجود (پنگ و همکاران^۷، ۲۰۲۱؛ هونگا و همکاران^۸، ۲۰۲۳)، مواجهه با جنبش‌های اجتماعی (اسپالدینگ^۹، ۲۰۲۳)، فقدان قوانین دقیق یا تدابیر خاص (لو، ۲۰۲۳)، مشکلات قانونی یا فنی در مرحله‌ی اجرای (اشنایدر^{۱۰}، ۱۹۶۸) گروه‌های ذی‌نفع، احزاب، اپوزیسیون، و سایر افراد و گروه‌هایی که تلاش می‌کنند بر اجرای خط‌مشی تأثیر بگذارند

¹ Hopp & Hill

² Masseng

³ Soderberg & Leif

⁴ Liu et al

⁵ Väyrynen & Martinsen

⁶ Silva

⁷ Peng et al

⁸ Honga et al

⁹ Spalding

¹⁰ Schneider

(اسمیت^۱، ۱۹۷۳) نیز از عواملی است که اجرای خطمشی‌ها را با تنش‌هایی مواجه می‌کند و باعث می‌شود نتایج حاصله با انتظارات تدوین‌کنندگان خطمشی مطابقت نداشته باشد. موارد بیان‌شده فوق به عوامل مختلفی اشاره دارد که کالیستا^۲ (۱۹۹۴) آن‌ها را در قالب مدلی شامل متغیرهای درونی و بیرونی اثرگذار بر اجرای خطمشی دسته‌بندی کرده است. کالیستا اجرای خطمشی را وظیفه چهار فضای نهادی می‌داند که این عرصه‌ها، ضمن آنکه در محتوای خطمشی بر یکدیگر تأثیر متقابل دارند، در اجرا تحت تأثیر تعاملات بین متغیرهای داخلی و خارجی هستند.

اگرچه به اعتقاد کالیستا متغیرهای درونی و بیرونی که در هر چهار فضای نهادی وجود دارد، از عوامل مؤثر بر اجرای بهتر خطمشی‌هاست، دستیابی به نتایج بیشتر همیشه مربوط به اجرای بهتر خطمشی نیست. گاهی به دلیل پیچیدگی‌های محیط اجرا، ابهام در اطلاعات موردنیاز برای اجرا، و تضاد بین اهداف تعیین‌شده با واقعیت‌های محلی، نیازمند تعدیل خطمشی‌ها هستیم (ژان و شن^۳، ۲۰۲۲)؛ موضوعی که متلند^۴ (۱۹۹۵) به آن پرداخته است. وی معتقد است همواره در اجرای خطمشی با درجه‌ای از ابهام و تعارض مواجه هستیم و به چهار شیوه در اجرای خطمشی اشاره دارد. بر اساس مدل متلند، در شرایطی که درجه ابهام و تضاد پایین باشد، شیوه اجرا اداری است؛ چنانچه ابهام پایین و تضاد بالا باشد، شیوه اجرا سیاسی است؛ چنانچه ابهام بالا و تضاد پایین باشد، شیوه اجرا تجربی است؛ و در شرایطی که ابهام و تضاد هر دو بالا باشد، شیوه اجرا نمادین است.

به کارگیری یک الگوی مناسب توسط مجریان خطمشی، می‌تواند تنش‌های مخربی را که منجر به شکست نتایج در مطابقت با انتظارات مدنظر تدوین‌کنندگان خطمشی می‌شود، به حداقل رساند. لذا، این پژوهش که با رویکرد کیفی و روش تحلیل مضمون انجام شده، با این هدف صورت گرفته است که با بهره‌مندی از تجارب و نگرش افراد صاحب‌نظر و ادبیات موجود، به تبیین عمیق و جامعی از تسهیلات اعتبار خریدار دست‌یابد و با استخراج شبکه مضامین و ترکیب ابعاد مورد اشاره در مدل‌های کالیستا و متلند، الگویی پویا و نوین برای اجرای خطمشی‌های تأمین مالی صادرات، در قالب اعتبار خریدار، ارائه کند که ضمن توجه به متغیرهای درونی و بیرونی مطابق با شیوه‌های روز به کارگیری این ابزار در دنیا، ابهام و تعارض

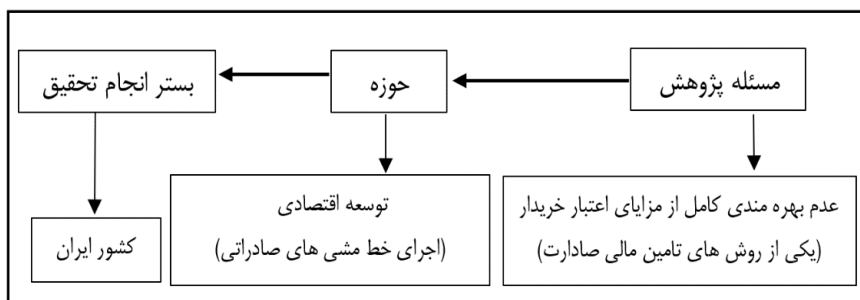
¹ Smith

² Callista

³ Jean & Shen

⁴ Matland

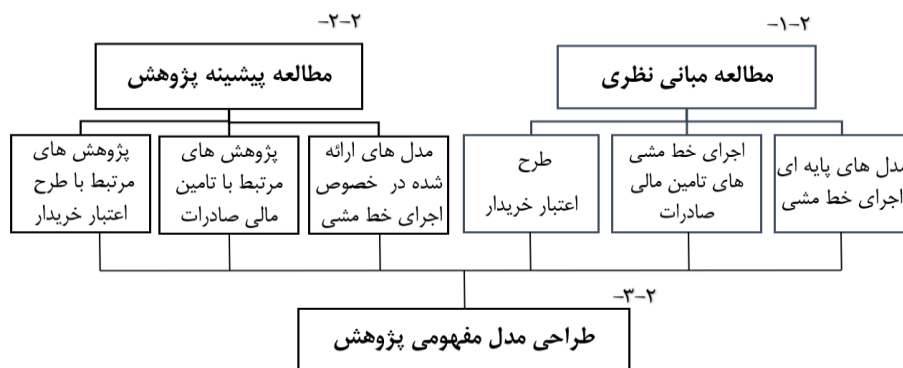
موجود در فضای بومی و شرایط سیاسی و اقتصادی ایران را نیز مدنظر داشته باشد. در شکل ۱، مسئله پژوهش، حوزه پژوهش، و بستر انجام تحقیق نشان داده شده است:

شکل ۱. مسئله و حوزه پژوهش

۲ مبانی نظری، پیشینه تحقیق، و ارائه مدل مفهومی

در بخش مقدمه، اهمیت به کارگیری یک الگوی مناسب توسط مجریان خط‌مشی‌های تأمین مالی صادرات بررسی شد. به منظور طراحی مدل مفهومی، ابتدا مدل‌های پایه‌ای ارائه شده در خصوص اجرای خط‌مشی از مبانی نظری، استخراج، و سپس با مروری بر پیشینه پژوهش در دو حوزه اجرای خط‌مشی و تأمین مالی صادرات، مدل‌های مناسب انتخاب، و بر اساس آن مدل مفهومی طراحی شد. چهارچوب و مراحل انجام کار در شکل ۲ نشان داده شده است:

شکل ۲. مراحل طراحی مدل مفهومی پژوهش

همان‌طور که در شکل نشان داده شده است، ابتدا مدل‌های پایه‌ای مورد مطالعه قرار گرفت؛ سپس با مطالعه پیشینه پژوهش و مقایسه مدل‌های ارائه شده در حوزه اجرای خطمشی، دو مدل از مدل‌های پایه‌ای انتخاب و در نهایت مدلی طراحی شد که در انتهای این بخش ارائه شده است.

۲.۱ مبانی نظری

۲.۱.۱ مدل‌های پایه‌ای اجرای خطمشی

اجرای خطمشی، موضوعی است که در مطالعات خطمشی کمتر به آن پرداخته شده است. در برخی تعاریف، اجرا یک مرحله از فرایند خطمشی‌گذاری ذکر شده است و برخی دیگر خطمشی‌گذاری و اجرای آن را درهم تنیده می‌دانند. مایکل هیز^۱ (۱۹۴۹) اجرا را به کارگیری خطمشی تعریف می‌کند. در تعریف برودکین^۲ (۱۹۹۰)، اجرای خطمشی فرایندی است که به توانایی تبدیل اهداف خطمشی به محصولات خطمشی نیاز دارد. برخی اندیشمندان، اجرا را انجام یک تصمیم خطمشی پایه‌ای می‌دانند که معمولاً درون یک نظام گنجانده و یکپارچه شده است؛ همچنین، می‌تواند شکل دستورهای اجرایی مهم یا تصمیمات قضایی را نیز به خود بگیرد: «در وضع مطلوب، این تصمیم مسائلی را که باید به آن‌ها پرداخته شود تعریف کرده، اهدافی را که می‌بایست پیگیری شوند تصریح کرده و به روش‌های متنوعی، فرایند اجرا را ساختار بندی می‌کند» (هیل و هاپ^۳، ۲۰۱۶).

یکی دیگر از صاحب‌نظران در حوزه اجرا، اجرای خطمشی را این‌گونه تعریف کرده است: «اجرای خطمشی به عملیات و اقدامات سازمان‌ها و مؤسسات مجری و نحوه انجام آن‌ها گفته می‌شود. این عملیات و اقدامات موجب پیاده‌سازی برنامه‌ها و رویه‌های تعیین شده در مرحله شکل‌گیری خطمشی می‌گردند. بنابراین، اجرای خطمشی عمل یا فرایند انجام دادن کارها بر اساس برنامه و نقشه قانونی شده مرحله شکل‌گیری است. دولت یا سازمان‌های عمومی و خصوصی تلاش می‌کنند فعالیت‌های سازمان‌دهی شده به‌نحوی اجرا شوند که در راستای دستیابی به اهداف و مقاصد تعیین شده در بیانیه خطمشی قانونی بوده و منجر به پیاده‌سازی تصمیمات اتخاذ شده مرحله شکل‌گیری گردد» (دانشفرد، ۱۴۰۰، ص. ۲۲۴).

¹ Michael T. Hayes

² Brodtkin

³ Hill & Hopp

اندرسون^۱ (۲۰۰۳) با تأکید بر هدف و وسیله و ارتباطی که با یکدیگر دارند، خط‌مشی را روندی هدفمند از اقداماتی می‌داند که به‌واسطه یک کنشگر (بازیگر) یا مجموعه بازیگران در مواجهه با یک مشکل یا نگرانی پیگیری می‌شود. با توجه به آنکه در این تعریف یک روند هدفمند از اقدامات مورد تأکید قرار گرفته است، استنباط می‌شود که خط‌مشی و اجرا یکی دیده شده است.

همیلتون^۲ (۲۰۰۰) اجرای خط‌مشی را در چهار نسل دسته‌بندی کرده است. در نسل اول، اجرای خط‌مشی، رویکرد بالا به پایین حاکم است که دیدگاه‌های پرسمن و ویلداوسکی^۳ (۱۹۸۴)، نظریه بارداخ^۴ (۱۹۷۷)، و نظریه هاگوود و گان^۵ (۱۹۸۴) در این نسل قرار می‌گیرند. در نسل دوم از تحقیقات مربوط به اجرای خط‌مشی، رویکرد پایین به بالا مطرح است و المر^۶ (۱۹۸۲)، مازمانیان و ساباتیر^۷ (۱۹۸۳)، جانسون و اکونز^۸ (۱۹۷۹) در این باره دیدگاه‌های خود را مطرح کرده‌اند. در نسل سوم، دو رویکرد قبلی با یکدیگر ترکیب شده، فکری که در بالا ایجاد می‌شود به طرف پایین حرکت می‌کند و از طریق تطبیق با محیط تکامل می‌یابد. ماژون^۹ (۱۹۷۹)، ویلداوسکی و براون^{۱۰} (۱۹۸۳)، المر (۱۹۸۵)، ساباتیر (۱۹۸۶)، گوگین و همکاران^{۱۱} (۱۹۸۷)، و کالیستا (۱۹۹۴) دیدگاه‌های این نسل را ارائه کرده‌اند. در واقع در نظریه‌های ترکیبی، دو رویکرد بالا به پایین و پایین به بالا با یکدیگر ترکیب می‌شود؛ به این صورت که متغیرهای سطح خرد رویکردهای پایین به بالا، با متغیرهای سطح کلان رویکردهای از بالا به پایین در تحقیقات پیاده‌سازی خط‌مشی ترکیب شده و با بهره‌مندی از نقاط قوت هر دو رویکرد و به‌حداقل رساندن نقاط ضعف آن‌ها، باعث تعامل منظم سطوح

¹ Anderson

² Hamilton

³ Pressman & Wildavsky

⁴ Bardach

⁵ Hogwood & Gunn

⁶ Elmer

⁷ Mazmanian & Sabatier

⁸ Johnso Majone n & O'Connor

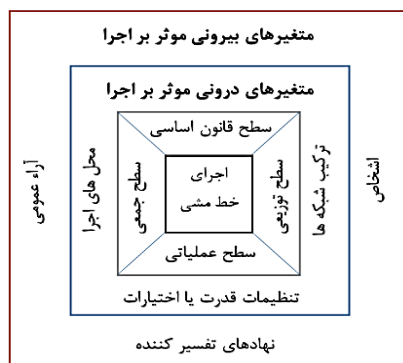
⁹ Majone

¹⁰ Wildavsky & Brown

¹¹ Goggin et al

مختلف با یکدیگر می‌شود (سرنا^۱، ۲۰۱۳). در نسل چهارم، صاحب‌نظران به بررسی بحران حکمرانی و هدایت سیستم‌های پیچیده پرداختند. تأکید نسل چهارم بر این است که دولت به دلیل تعدد وظایف، برای موفقیت در اجرای خطمشی‌ها به همکاری چندجانبه با کسانی که در سطوح مختلف و چشم‌اندازهای متفاوت بر اجرای خطمشی تأثیر دارند، نیازمند است. در این نسل، هاتف و اتول^۲ (۱۹۹۲) و دوبل و همکاران^۳ (۲۰۰۰) نظریات خود را مطرح کردند (معمارزاده و همکاران، ۱۳۹۰).

با عنایت به رویکردهای مختلف به مقوله اجرای خطمشی، مدل‌های متفاوتی نیز ارائه شده است؛ از آن جمله می‌توان به مدل‌های ادواردز، ون‌متر و ون‌هورن، ساباتیرو و مازمانیان، ناکامورا و اسمال‌وود (نسل اول)، کلیج‌ماهیر و هجرن (نسل دوم)، کالیستا (نسل سوم)، و متلند (نسل چهارم) اشاره کرد.

شکل ۳. مدل اجرای خطمشی کالیستا

منبع: کالیستا، ۱۹۹۴

به نظر همیلتون^۴ (۲۰۰۰)، مدل کالیستا پیچیده‌ترین و کامل‌ترین مدل در نظریه‌های ترکیبی است. مدل کالیستا دربرگیرنده دو بخش محتوای خطمشی و اجرای خطمشی است. کالیستا بیان می‌کند سامان‌دهی و اجرای خطمشی منحصر به یک سطح یا عرصه نیست،

¹ Serna

² Hatif & Etoll

³ Dobel et al

⁴ Hamilton

بلکه وظیفه هر چهار فضای نهادی است و این عرصه‌ها ضمن آنکه بر یکدیگر تأثیر متقابل دارند، در اجرا تحت تأثیر تعاملات بین متغیرهای داخلی و خارجی هستند (معمارزاده و شکری، ۱۳۸۵). چهار فضای نهادی عبارت‌اند از:

سطح اول یا سطح قانونی^۱ بر جنبه‌های قانونی تأکید دارد؛ تصمیماتی که توسط حکومت گرفته می‌شود و حکم قانون را پیدا می‌کند و دستورهای توسط نهادها مؤسسات پذیرفته می‌شود.

سطح دوم، یعنی سطح جمعی^۲ به انتخاب نمایندگان به عنوان انتخاب جمعی اشاره دارد و تصمیمات در این مرحله مورد توافق واقع می‌شوند.

سطح سوم، سطح عملیاتی^۳ دولت است که طی آن بر اساس تصمیمات سطح اول و دوم، اقدامات اجرایی صورت می‌پذیرد.

سطح چهارم، سطح توزیعی^۴ است. سطحی که مدیریت خدمات در آن انجام می‌شود و دولت در این سطح نظارت بر عملیات را بر عهده می‌گیرد. در واقع، جایی است که خروجی تصمیمات و اقدامات در آن بروز پیدا می‌کند.

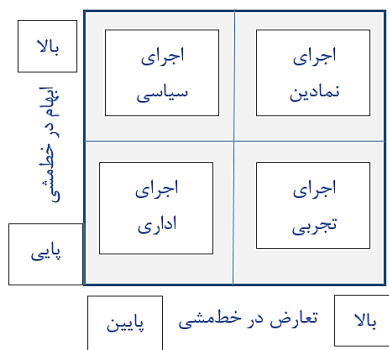
قدرت سطوح چهارگانه یادشده به دلیل متغیرهایی است که در هر محتوا وجود دارد. این متغیرها به دو دسته متغیرهای درونی و بیرونی تقسیم می‌شوند.

^۱ Constitutional Choice Decision Process

^۲ Collective Choice Decision Process

^۳ Operational Choice Decision Process

^۴ Distributional Choice Decision Process

شکل ۴. مدل اجرای خطمشی متلند

منبع: محمدی و همکاران، ۱۳۹۶

منظور از متغیرهای درونی عواملی است که قابل کنترل باشند. این عوامل عبارت‌اند از: محل‌های اجرا، ترکیب شبکه‌ها، و تنظیمات قدرت یا اختیارات.

منظور از متغیرهای بیرونی عواملی است که غیرقابل کنترل باشند. این عوامل عبارت‌اند از: آرای عمومی، اشخاص، نهادهای تفسیرکننده؛ تفسیر مجامع مؤثر بر خطمشی و فراتر از حیطه خطمشی‌گذاری (حاجی‌پور و همکاران، ۱۳۹۴).

متلند (۱۹۹۵) به طبقه‌بندی انواع اجرای خطمشی پرداخت. متلند بیان می‌کند در اجرای خطمشی در هر شرایطی با درجه‌ای از ابهام و تعارض مواجه هستیم و با توجه به میزان تعارض و ابهام، به‌طور کلی چهار نوع اجرای خطمشی وجود دارد: در شرایطی که درجه ابهام و تضاد پایین باشد، شیوه اجرا اداری است؛ چنانچه ابهام پایین و تضاد بالا باشد، شیوه اجرا سیاسی است؛ چنانچه ابهام بالا و تضاد پایین باشد، شیوه اجرا تجربی است؛ و در شرایطی که ابهام و تضاد هر دو بالا باشد، شیوه اجرا نمادین است.

۲.۱/۲ اجرای خطمشی‌های تأمین مالی صادرات

هدف دولت‌ها از خطمشی‌های تأمین مالی صادرات، توسعه فعالیت‌های صادراتی است، زیرا توسعه اقتصادی پویا در هر کشور تنها با حضور فعال اقتصادی آن کشور در بازارهای خارجی امکان‌پذیر است و یکی از عوامل مهم توسعه اقتصادی، صادرات کارآمد است که با دستیابی به مزیت‌های رقابتی، مرزهای تجارت خود را گسترش و درآمد ملی را افزایش دهد. تأمین مالی صادرات راه‌حلی مهم برای افزایش قدرت رقابتی کالاهای داخلی و ادغام بیشتر در اقتصاد

جهانی است (سیشچوک و هریتسیوک^۱، ۲۰۲۱). تأمین مالی صادرات شامل ترتیبات مالی و ضمانتی از جمله پرداخت تسهیلات صادراتی^۲ و پوشش‌های بیمه‌ای و ضمانت‌نامه‌ای است که غالباً توسط مؤسسات اعتبار صادراتی^۳ و اگزیم بانک‌ها به منظور جذب بازارهای هدف صادراتی اعمال می‌شود. انواع روش‌های تأمین مالی صادرات عبارت‌اند از: ریفاینانس، فاینانس، تأمین مالی پیش از حمل، و تأمین مالی پس از حمل. در تأمین مالی پس از حمل، انواع تسهیلات بانکی شامل اعتبار فروشنده، اعتبار خریدار، تأمین مالی سرمایه‌گذاری، و تنزیل اسناد صادراتی، قابل پرداخت است. صدور ضمانت‌نامه و بیمه‌نامه با هدف تأمین امنیت لازم صادرکنندگان در مقابل ریسک‌های سیاسی و تجاری صورت می‌گیرد و باعث سهولت در ارائه تسهیلات می‌شود (گرشاسبی و رهنمون، ۱۳۹۹).

۲.۱.۳ تسهیلات اعتبار خریدار

تسهیلات اعتبار خریدار یکی از انواع روش‌های تأمین مالی است. تفاوت این روش با سایر روش‌های تأمین مالی این است که در این طرح، تسهیلات به خریدار خارجی کالا داده می‌شود (کیم، ۲۰۱۹) تا ضمن افزایش قدرت خرید، واردکننده توان رقابتی صادرکننده را در بازارهای بین‌المللی افزایش دهد (پیچا^۴، ۲۰۱۶). معرفی تسهیلات اعتبار خریدار در ایران اولین بار با ترجمه مقاله‌ای مربوط به بانک‌های گروه ABECOR^۵ با عنوان Medium and Long Term Export Financing in Germany (1992) توسط اصغر هوشمندی با هدف آشنایی بانک‌های ایرانی با روش انجام کار در طرح تأمین مالی خریدار و صورت پذیرفت. این مقاله روش تأمین اعتبارات مالی میان مدت و بلندمدت را با بررسی فرایند و شیوه کار در کشور آلمان مطالعه کرده است.

۲.۱.۴ جمع‌بندی مبانی نظری

جمع‌بندی مطالعات مبانی نظری اجرای خط‌مشی و مدل‌های ارائه‌شده توسط صاحب‌نظران و همچنین روش‌های اجرای خط‌مشی‌های تأمین مالی صادرات، در شکل ۵ نشان داده شده است:

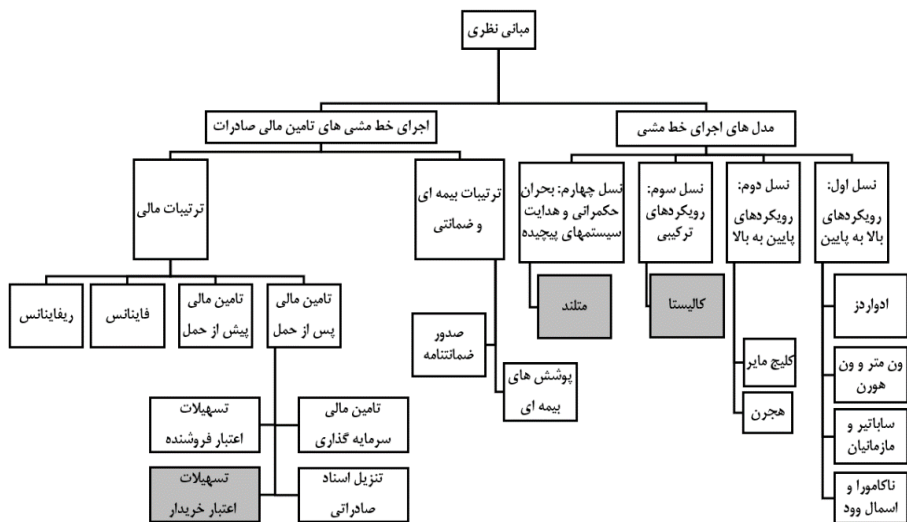
¹ Sychuk & Hrytsiuk

² export facilities

³ Export Credit Agencies (ECAs)

⁴ Picha

^۵ ABECOR حروف اختصار عناوین گروهی از بانک‌های اروپایی است.

شکل ۵. جمع‌بندی مبانی نظری

۲.۲ پیشینه پژوهش

۲.۲.۱ الگوهای ارائه‌شده در خصوص اجرای خط‌مشی

در بررسی پیشینه پژوهش در پژوهش‌های خارجی و داخلی مشاهده‌شده، پژوهشگران بسیاری در حوزه اجرای خط‌مشی به ارائه مدل یا الگو پرداخته‌اند. برخی از تحقیقات خارجی و داخلی که در سال‌های اخیر به موضوع ارائه الگو/مدل‌های اجرای خط‌مشی پرداخته‌اند در جدول‌های ۱ و ۲ نشان داده شده است:

جدول ۱

پیشینه تحقیقات خارجی در حوزه ارائه الگو/مدل اجرای خطمشی

نویسنده و سال	عنوان
احمدصادق و عبدالحکیم، ۲۰۲۴	مدل اجرای خطمشی بیمه سلامت ملی از طریق مؤسسه بیمه سلامت اجتماعی (BPJS) در اندونزی
اگونگ و ماکي، ۲۰۲۴	بررسی مدل اجرای خطمشی بازسازی مسکن پس از فاجعه در اندونزی مطالعه موردی
چاندرا و همکاران، ۲۰۲۳	مدل اجرای خطمشی‌های مدیریت سریع آلودگی و تخریب در مسیر رودخانه سیناروم
داجی و همکاران، ۲۰۲۲	مدل اجرای خطمشی‌های توسعه آموزش پایه ۱۲ ساله در مناطق اولویت‌دار
علی گوهرچانگ، ۲۰۲۱	مطالعات موردی تطبیقی: راه حل روش شناختی برای تحقیق در اجرای خطمشی در بسترهای در حال توسعه
ریچما ویتی و همکاران، ۲۰۲۱	ترکیب مدل اجرایی خطمشی پنتاهلیکس و مدل اجرای خطمشی جونز در توسعه اقتصادی خلاق ناحیه مالنگ
آرماندو و همکاران، ۲۰۲۱	تحلیل مقایسه‌ای سه مدل اجرای خطمشی‌ها: مطالعه موردی در سیاست مدیریت زهکشی معدن اسیدی در اندونزی
ریادی و همکاران، ۲۰۲۱	مدل اجرای خطمشی‌های مدیریت بحران در اندونزی
اورلندی و رابی، ۲۰۲۰	ارائه مدل تحلیل اجرای یکپارچه خطمشی

جدول ۲

پیشینه تحقیقات داخلی در حوزه ارائه الگو/مدل اجرای خطمشی

نویسنده و سال	عنوان پژوهش	نویسنده و سال	عنوان پژوهش
حسین‌پور و همکاران، ۱۴۰۳	ارائه چهارچوبی از عوامل مؤثر بر اجرای خطمشی‌های حوزه حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌های شمال کشور	رمضانی سربندی و همکاران، ۱۳۹۹	طراحی مدل اجرای خطمشی‌های اجتماعی مبتنی بر مسئولیت اجتماعی
مظاهری و همکاران، ۱۴۰۳	طراحی الگوی اجرای خطمشی‌های عمومی سلامت مبتنی بر عدالت	مهدی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۹	طراحی، تبیین، و سنجش مدل اجرای خطمشی‌های رفاه اجتماعی
داودی‌فر و همکاران، ۱۴۰۲	طراحی مدل اجرایی خطمشی بهبود عملکرد منابع انسانی در شستا	ترگسیان و همکاران، ۱۳۹۹	مدل اجرای خطمشی‌های فضای مجازی در ایران
بهادری و همکاران، ۱۴۰۲	ارائه مدل و تحلیل عاملی اجرای خطمشی‌های کیفی صادرات نفت با رویکرد دولت الکترونیک	نجیب‌زاده و همکاران، ۱۳۹۸	تبیین عوامل مرتبط با میزان اجرای خطمشی‌های پزشکی قانونی کشور مبتنی بر نظام ارزشی اسلامی و ارائه مدل مطلوب
محمدی و همکاران، ۱۴۰۲	طراحی مدل اجرای خطمشی‌های فتاوری اطلاعات برنامه ششم توسعه با رویکرد شبکه عصبی	اعتباریان و آزاد، ۱۳۹۷	بررسی عوامل مؤثر بر اجرای خطمشی‌های قوه قضائیه بر اساس مدل ناکامورا و اسمال وود

توانگر و همکاران، ۱۴۰۲	مدل اجرای خطمشی سوت زنی در سازمان‌های دولتی ایران	کاظمی‌نژاد همکاران، ۱۳۹۷	و طراحی مدل اجرای خطمشی‌های انرژی در بخش نفت و گاز
خدای و همکاران، ۱۴۰۳	ارائه و اعتبارسنجی مدل اجرای خطمشی‌های عمومی آموزش عالی کشور در راستای تحقق دانشگاه کارآفرین	خدابخشی همکاران، ۱۳۹۷	و طراحی مدل اجرای خطمشی‌های تعاون روستایی بر مبنای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی
زینی‌وند و همکاران، ۱۴۰۰	طراحی مدل اجرای خطمشی‌های وزارت آموزش و پرورش با استفاده از روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری	محمدی و همکاران، ۱۳۹۶	طراحی الگوی تعاملی سه بخش دولت، خصوصی، و مدنی، مدل سه‌بعدی اجرای حاکمیتی خطمشی‌های عمومی جهت اجرای قانون خدمات کشوری
بیاتی و همکاران، ۱۴۰۰	شناسایی موانع اجرای خطمشی‌های عمومی در مجموعه معاونت نظارت بانک مرکزی با استفاده از روش فراترکیب	اسعدی و همکاران، ۱۳۹۶	الگویی برای اجرای اثربخش خطمشی‌های عمومی در وزارت امور اقتصادی و دارایی (مطالعه موردی: گمرک جمهوری اسلامی ایران)

۲.۲/۲ پژوهش‌های مرتبط با تأمین مالی صادرات

موسیس و همکاران^۱ (۲۰۲۰) در مقاله «ارزیابی تسهیلات محرک صادرات غیرنفتی و عملکرد صادرات غیرنفتی»، انتشار اوراق قرضه CBN را به‌عنوان یکی از ابزارهای تأمین مالی محرک صادرات غیرنفتی (NESF) در نیجریه مورد ارزیابی قرار داده است.

سیشچوک و هریستیوک (۲۰۲۱) به تبیین ماهیت و کارکردهای اصلی مؤسسات اعتباری صادراتی در مکانیزم تأمین مالی صادرات و حمایت مالی برای بهبود شرایط اعتبار قراردادهای صادراتی و ارتقای صادرات کشور می‌پردازند.

هی یانگ جو و دانگ جان لی^۲ (۲۰۲۱)، پرداخت‌های بین‌المللی از جمله اعتبار خریدار را مطالعه و تجزیه و تحلیل کرده و نتایج این تجزیه و تحلیل را در قالب یک مدل طبقه‌بندی کرده است.

عثمان ایمن^۳ (۲۰۲۰) در پایان‌نامه مقطع کارشناسی ارشد خود با یک رویکرد توصیفی و با هدف شناسایی ابزارهای مربوط به صادرات تحت امور مالی اسلامی، روش‌ها و نمونه‌های تأمین مالی صادرات را معرفی می‌کند و به توصیه‌های سیاستی در این خصوص می‌پردازد.

گرشاسبی و رهنمون (۱۳۹۹) در مقاله‌ای ضمن اشاره به تأمین مالی صادرات از طریق نهادهای دولتی در قالب ترتیبات مالی، بیمه‌ای، و ضمانتی، به دلیل بالا بودن ریسک‌های

¹ Mousis et al

² Hye-Young Joo & ong-Jun Lee

³ Osman Ayman

تجاری و غیرتجاری این حوزه، چالش‌ها و آسیب‌های متعددی که در تأمین مالی صادرات غیرنفتی وجود دارد، در محورهای ساختاری، رفتاری، و محیطی مورد مطالعه قرار داده و به ارائه راهکارهای سیاستی و اولویت‌بندی آن‌ها پرداخته‌اند.

ادبی و گرشاسبی (۱۴۰۱) نیز با استفاده از رویکرد SBC و از طریق روش‌های تحلیلی-توصیفی و پیمایشی به آسیب‌شناسی تأمین مالی صادرات غیرنفتی پرداخته‌اند. بی‌ثباتی متغیرهای کلان اقتصادی، ضعف روابط کارگزاری میان بانک‌های ایرانی و سایر کشورها، عدم بهره‌مندی از اعتبارات صادراتی فروشنده، مکفی نبودن تسهیلات سرمایه در گردش به واحدهای صادراتی و فقدان زیرساخت پیمان‌های پولی دوجانبه با کشورهای هدف صادراتی، مهم‌ترین چالش‌های احصاشده در این پژوهش است.

۲.۲/۳ پژوهش‌های مرتبط با تسهیلات اعتبار خریدار

موریس و همکاران^۱ (۲۰۲۰) شرایط وام‌دهی شامل نرخ بهره، مدت انتظار، و سررسید بانک‌های ۱۵۷ کشور را با شرایط وام‌دهی در کشور چین و بانک جهانی مقایسه کرده‌اند. تأمین مالی صادرات که شامل تسهیلات اعتبار خریدار نیز می‌شود، یکی از مواردی است که در این مقاله مورد مطالعه قرار گرفته است.

سانگ من کیم^۲ (۲۰۱۹) در کتاب *راهنمای مکانیسم‌های تأمین مالی کسب‌وکار در معاملات بین‌المللی*، تسهیلات اعتبار خریدار را در تأمین مالی ساخت پروژه در خارج از کشور معرفی کرده است. در این بخش، جریان فرایند اعتبار خریدار شامل مراحل مربوط به انعقاد قرارداد، تضامین، بیمه‌نامه یا ضمانت‌نامه صادراتی مربوطه، روابط موجود در اجرای فرایند، و مزایا و معایب تسهیلات اعتبار خریدار توضیح داده شده است.

جان پیچا و همکاران^۳ (۲۰۱۶) با رویکرد اکتشافی و ارزیابی تجارب خبرگان مالی و از طریق انجام مصاحبه و استفاده از پرسشنامه، هفت عامل مؤثر در اجرای موفقیت‌آمیز تسهیلات اعتبار خریدار را شناسایی کردند. این پژوهش پس از شناسایی، به اولویت‌بندی این عوامل جهت ارائه نقشه راه و دستورالعملی برای استفاده‌کنندگان از این طرح از قبیل صادرکنندگان، خریداران، بانک‌ها و سازمان‌های اعتباری صادرات پرداخته است.

¹ Morris et al.

² Sang Man Kim

³ John Picha et al.

رابرت آلن^۱ (۲۰۱۴) نیز اگزیم بانک امریکا را به‌عنوان یک آژانس مالی صادراتی که وظیفه حمایت از صادرات را بر عهده دارد، مورد مطالعه قرار داده است. در این پژوهش، خطمشی‌ها و فرایندهای مربوط به روش‌های تأمین مالی صادرات در اگزیم بانک امریکا شناسایی شده است.

در بررسی پیشینه داخلی، پژوهشی که به‌طور خاص به تسهیلات اعتبار خریدار پرداخته باشد، یافت نشد.

۲.۲.۴ جمع‌بندی پیشینه پژوهش

در مطالعه پیشینه پژوهش، مشاهده شد که سه پژوهش زیر در خصوص ارائه الگوهای اجرای خطمشی از مدل‌های کالیستا و متلند استفاده کرده‌اند:

معمارزاده و شکری (۱۳۸۵) در مقاله «ارائه مدل پویا برای اجرای خطمشی‌های عمومی»، به ارائه مدلی برای اجرای خطمشی‌های عمومی مبتنی بر روابط دینامیکی بین مؤلفه‌های درونی و بیرونی با رویکرد حل مسئله و بهبود هدف و با استفاده از نظرات خبرگان پرداخته‌اند. در این پژوهش، خطمشی‌های زیست‌محیطی و به‌طور خاص قانون آلودگی هوا مورد مطالعه قرار گرفته و چهارچوب مدل کالیستا به‌عنوان مدل نظری پژوهش انتخاب شده است.

معمارزاده و همکاران (۱۳۹۰) در مقاله «ارائه مدل برای ارزیابی اثربخشی اجرای خطمشی‌های عمومی جمهوری اسلامی ایران» در حوزه بهداشت و درمان «با تلفیق مدل اجرای متلند و قانون‌های مدل کوئین»، مدلی جدید طراحی شده که به‌نوعی توسعه یافته و بهبود یافته مدل متلند است.

محمدی و همکاران (۱۳۹۶) با تلفیق دو مدل متلند و الگوی تعاملی سه بخش دولت، خصوصی، و مدنی، مدل سه‌بعدی اجرای حاکمیتی خطمشی‌های عمومی را جهت اجرای قانون خدمات کشوری طراحی کرده‌اند.

۲.۳ تبیین شکاف نظری پژوهش

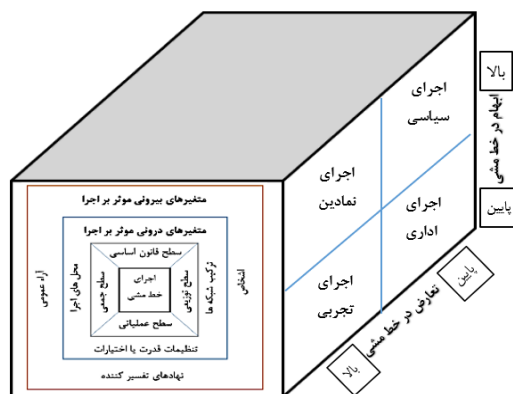
مروری بر ادبیات و پیشینه پژوهش نشان می‌دهد اگرچه برخی از محققان با استفاده از مدل‌های پایه‌ای یا سایر روش‌های پژوهشی الگوهایی در حوزه اجرای خطمشی ارائه داده‌اند، الگویی که هم‌زمان با شناسایی عوامل درونی و بیرونی مؤثر بر اجرای خطمشی، میزان ابهام و تعارض موجود در محتوا و اجرای خطمشی را نیز مدنظر قرار دهد، وجود ندارد. همچنین،

¹ Robert Allen

هیچ‌گونه مطالعه‌ای که به‌طور خاص به ارائه الگو در حوزه تأمین مالی صادرات پرداخته باشد، یافت نشد. لذا، این پژوهش با شناسایی این خلأ تحقیقاتی و با استفاده از دو مدل متلند و کالیستا، به ارائه الگوی اجرای خط‌مشی‌های تأمین مالی صادرات پرداخته است.

۲.۴ طراحی مدل مفهومی پژوهش

با مطالعه مبانی نظری و پیشینه تحقیق، مشاهده شد مدل یا الگویی که هم‌زمان با شناسایی عوامل درونی و بیرونی مؤثر بر اجرای خط‌مشی، میزان ابهام و تعارض موجود در محتوا و اجرای خط‌مشی را نیز مدنظر قرار دهد، وجود ندارد. لذا، نوآوری این پژوهش از این منظر است که با بهره‌مندی از ابعاد مورد اشاره در دو مدل کالیستا و متلند، الگوی ترکیبی نوینی را ارائه کرده است. مدل مفهومی پژوهش که از تلفیق دو مدل کالیستا و متلند به‌دست آمده، در شکل ۶ نمایش داده شده است:

شکل ۶. مدل مفهومی پژوهش

۳ روش پژوهش

این پژوهش از منظر پارادایم از نوع تحقیقات تفسیری و استراتژی مورد استفاده در این تحقیق استراتژی تحلیل مضمون است. این روش برای مفهوم‌سازی و تعریف عملیاتی سطح انتزاعی از سازه‌ها به‌کار می‌رود. لذا، تحقیق حاضر در وهله نخست از ماهیت اکتشافی برخوردار است و در وهله دوم و به‌لحاظ استفاده بهره‌وران و ذی‌نفعان، از نوع تحقیقات کاربردی محسوب می‌شود. محقق با استفاده از مصاحبه با ۱۳ نفر از خبرگان حوزه بانکی در حوزه تأمین مالی صادرات، به جمع‌آوری اطلاعات اقدام کرد. روش نمونه‌گیری

به‌صورت غیراحتمالی، هدفمند، و گلوله‌برفی است و محقق با طرح سؤالاتی دربارهٔ مضامین فراگیر، اجرای خط‌مشی‌های تأمین مالی صادرات، مصاحبه‌ها را تا جایی ادامه داد که اشباع نظری دربارهٔ اهداف تحقیق حاصل شد؛ سپس برای تجزیه و تحلیل پاسخ‌ها با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA، فرایند کدگذاری به‌صورت کدگذاری اولیه (مضامین پایه)، استخراج مقوله‌ها (مضامین سازمان‌دهنده)، و کدگذاری محوری (مضامین فراگیر) انجام و شبکهٔ مضامین استخراج شد. کدها بر پایهٔ مبانی نظری ارائه‌شده در مدل‌های کالیستا و متلند استخراج شده است.

به‌منظور دستیابی به روایی شاخص‌ها و کدهای اکتشاف‌شده، چند تن از مشارکت‌کنندگان در مصاحبه فرایند کدگذاری‌ها را موردبازبینی قرار دادند و دیدگاه‌هایشان در خصوص مراحل کدگذاری اعمال شد. پس از جمع‌آوری داده‌ها از خبرگان پژوهش در حوزهٔ تشکیل شبکهٔ مضامین فراگیر، سازمان‌دهنده، و پایه، دو تن از استادان دانشگاه در حوزهٔ خط‌مشی‌گذاری و اقتصاد، به بررسی یافته‌ها و اظهارنظر دربارهٔ مراحل مختلف کدگذاری پرداختند. همچنین، با تکنیک بازتاب‌پذیری، به‌معنای بازنگری در داده‌ها و نتایج توسط کنشگران و همکاران، سوگیری‌ها شناسایی و برطرف شد. همچنین، برای اطمینان‌یافتن از اعتبار کدها و پایایی مدل، داده‌ها به کمک دو نفر از اعضای گروه تحقیق (استادان راهنما و مشاور) و دو نفر خارج از گروه تحقیق (خبرگان حوزهٔ بانکی) بررسی و میزان تطابق‌پذیری بیش از ۸۰ درصد برآورد شد.

۴ یافته‌های پژوهش

پس از بررسی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان پژوهش، محقق مصاحبه‌های جمع‌آوری‌شده طی عملیات میدانی را به ترتیب جمع‌آوری آن‌ها در هر بازه زمانی مورد تجزیه و تحلیل (کدگذاری) قرار داد و با بازخورد دریافتی از هر مصاحبه، مصاحبه‌های بعدی اصلاح و یا مسیر حرکت تحقیق بازتعریف شد. در نهایت پس از انجام ۱۳ مصاحبه، محققان پژوهش به نقطهٔ اشباع نظری دست‌یافتند. پس از پایان فرایند انجام مصاحبه، تمام موارد بیان‌شده توسط مشارکت‌کنندگان شناسایی شد. پس از تجزیه و تحلیل و خردکردن واحدهای معنادار، ۴۸ کد (مضمون) پایه آمادهٔ دسته‌بندی و تشکیل مقولات شد.

از آنجا که رویکرد تحلیل کیفی این تحقیق بر اساس دو مدل کالیستا و متلند است که به‌ترتیب از رویکردهای ترکیبی و رویکردهای نسل چهارم در حوزهٔ اجرای خط‌مشی هستند، مضامین پایه، سازمان‌دهنده، و فراگیر بر مبنای این دو مدل استخراج گردید:

۴.۱ کدگذاری اولیه، مقوله‌بندی و کدگذاری دور دوم (کد محوری) بر مبنای مدل کالیستا

مدل کالیستا دربرگیرنده دو بخش محتوای خط‌مشی و اجرای خط‌مشی است. کالیستا بیان می‌کند اجرای خط‌مشی وظیفه چهار فضای نهادی است که در تعاملات بین متغیرهای درونی و بیرونی انجام می‌شود. بر این اساس، مضامین پایه در قالب ۳۲ کد اولیه شناسایی شد؛ سپس مقوله‌بندی در چهار سطح قانونی، جمعی، عملیاتی، و توزیعی انجام و در قالب ۱۶ مضمون مقوله‌بندی شد. در نهایت، مضامین فراگیر با دسته‌بندی عوامل درونی و بیرونی هریک از سطوح در دو بخش محتوای خط‌مشی و اجرای خط‌مشی شناسایی شدند (جدول ۳):

جدول ۳

تحلیل مضمون کدهای مربوط به محتوا و اجرای خط‌مشی بر مبنای مدل کالیستا

مضمون فراگیر	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون پایه
عوامل درونی در محتوای خط‌مشی	سطح قانونی:	اهداف اقتصادی از تأمین مالی صادرات
	هدف دولت از تأمین مالی صادرات	اهداف سیاسی-استراتژیک از تأمین مالی صادرات
	سطح جمعی:	نقش نهادهای دولتی کشور صادرکننده
	تصمیمات سیاسی و اقتصادی دولت	مجوزها و نظارت‌های کشور صادرکننده
	سطح عملیاتی:	تأمین مواد اولیه برای اجرای طرح
	ریسک‌ها و هزینه‌ها	بهره‌برداری از طرح و بازگشت وجوه
عوامل درونی در اجرای خط‌مشی	سطح توزیعی:	تأمین مالی مشترک طرح‌ها با سایر کشورها
	همکاری‌های مشترک بین‌المللی	مبادلات تجاری غیرنقدی با سایر کشورها
	سطح قانونی:	مقررات داخلی کشور
	مقررات و وثایق داخلی	اخذ تضمینات از منابع داخلی کشور
	سطح جمعی:	حسن شهرت و تعهد فروشنده
	اعتبار فروشنده	توان مالی و فنی فروشنده
عوامل بیرونی در محتوای خط‌مشی	سطح عملیاتی:	رعایت اصول فنی و قانونی در بانک اعتباردهنده
	اجرا در بانک اعتباردهنده	نظارت و آسیب‌شناسی توسط بانک اعتباردهنده
	سطح توزیعی:	شناخت بازار محل اجرای طرح
	ارزیابی طرح در زمان تصویب	توجیه‌پذیری فنی و مالی طرح
	سطح قانونی:	روابط فرهنگی، سیاسی، اقتصادی با سایر کشورها
	سیاست‌های کلان دولت در روابط خارجی	ممنوعیت در مبادلات کالا یا کشور
عوامل بیرونی در اجرای خط‌مشی	سطح جمعی:	نوسانات اقتصادی و ارزی در دنیا
	شرایط حاکم بر دنیا	نوسانات سیاسی، جنگ‌ها، و آشوب در دنیا
	سطح عملیاتی:	وضعیت روابط کارگزاری در شرایط تحریم

تحریم‌های اقتصادی	وضعیت حقوق و امتیازات بین‌المللی در شرایط تحریم
سطح توزیعی:	مداخلات دولتی در کشور خریدار
وضعیت کشور خریدار	ثبات سیاسی، اقتصادی، و قانونی در کشور خریدار
سطح قانونی:	قوانین حقوقی و مالی در کشورهای خارجی
مقررات و وثایق خارجی	اخذ تضمینات دولتی، بیمه‌ای، و بانکی از کشور خریدار
سطح جمعی:	رتبه اعتباری کشور خریدار
اعتبار سنجی خریدار خارجی	اعتبار کارفرمای (خریدار) خارجی
سطح عملیاتی:	فساد، رانت، و اعمال فشار برای دریافت اعتبار
بسترهای فساد و رانت	تبانی فروشنده داخلی با خریدار خارجی
سطح توزیعی:	نظارت توسط کارفرمای (خریدار) خارجی
نظارت بر اجرای طرح در خارج از کشور	نظارت توسط دولت یا بانک خارجی

عوامل بیرونی در اجرای خط‌مشی

۴.۲ کدگذاری اولیه، مقوله‌بندی، و کدگذاری دور دوم (کدمحوری) بر مبنای مدل

متلند

متلند بیان می‌کند که در اجرای خط‌مشی در هر شرایطی با درجه‌ای از ابهام و تعارض مواجه هستیم. به‌منظور دستیابی به الگویی بر مبنای دو مدل کالیستا و متلند، مضامین ابهام در خط‌مشی و تعارض در خط‌مشی در هریک از ابعاد مدنظر کالیستا شامل محتوای خط‌مشی و اجرای خط‌مشی استخراج گردید. بر این اساس، مضامین پایه در قالب ۱۶ کد اولیه شناسایی شد؛ سپس مضامین فراگیر در ۸ سطح، تعیین شد. در نهایت، مضامین فراگیر در چهار بخش تعارض در محتوای خط‌مشی، تعارض در اجرای خط‌مشی، ابهام در محتوای خط‌مشی، و ابهام در اجرای خط‌مشی شناسایی شدند (جدول ۴):

جدول ۴

تحلیل مضمون کدهای مربوط به محتوا و اجرای خط‌مشی بر مبنای مدل متلند

مضمون فراگیر	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون پایه
تعارض در محتوای خط‌مشی	تعارض در خط‌مشی‌های سیاسی	تعارض بین اهداف اقتصادی با خط‌مشی سیاسی
		تعارض بین قوانین تجارت بین‌الملل با خط‌مشی سیاسی
	تعارض در توجیه‌پذیری طرح	تعارض بین اهداف و توجیه‌پذیری طرح
		تعارض بین قوانین و توجیه‌پذیری طرح
	تعارض در بازارهای هدف	ممنوعیت مبادلات بین سایر کشورها

تعارض در اجرای خط‌مشی	تعارض در قوانین و مقررات	تعارض بین نیازمندی و اعتبار بازار هدف
ابهام در محتوای خط‌مشی	ابهام در روابط بین‌المللی	تعارض بین قوانین داخلی و روابط کارگزاری
ابهام در اجرای خط‌مشی	ابهام در روابط بین‌المللی	توافق یا اختلافات پیش‌بینی نشده سایر کشورها با هم
ابهام در اجرای خط‌مشی	ابهام در روابط کارگزاری	ابهام در روابط کارگزاری غیررسمی (دورزدن تحریم‌ها)
ابهام در اجرای خط‌مشی	ابهام در روابط کارگزاری رسمی با بانک‌های خارجی	ابهام در روابط کارگزاری رسمی با بانک‌های خارجی
ابهام در اجرای خط‌مشی	ابهام در وضعیت سیاسی / اقتصادی دنیا	ابهام در وضعیت سیاسی و امنیتی منطقه‌ای
ابهام در اجرای خط‌مشی	ابهام در وضعیت کشور مقصد	ابهام در وضعیت اقتصادی دنیا و نرخ ارز
		ابهام در وضعیت سیاسی و اقتصادی کشور مقصد
		ابهام در فرایند اجرای طرح

۴.۳ استخراج مفاهیم پایه‌ای الگوی اجرای خط‌مشی‌های تأمین مالی صادرات در قالب اعتبار خریدار

پس از استخراج مضامین بر مبنای مدل کالیستا، ترکیبی از مؤلفه‌های درونی و بیرونی در چهار سطح قانونی، جمعی، عملیاتی، و توزیعی در دو بخش محتوا و اجرای خط‌مشی به‌دست آمد. مضامین سازمان‌دهنده و فراگیر استخراج‌شده، مفاهیم پایه‌ای الگوی اجرای خط‌مشی‌های تأمین مالی صادرات در قالب اعتبار خریدار را بر مبنای مدل کالیستا تشکیل می‌دهند که در جدول ۵ نشان داده شده است:

جدول ۵

مفاهیم پایه‌ای الگوی اجرای خط‌مشی‌های تأمین مالی صادرات در قالب تسهیلات اعتبار خریدار بر مبنای مدل کالیستا

سطح قانونی	سطح جمعی	سطح عملیاتی	سطح توزیعی
متغیرهای قابل کنترل (عوامل درونی)	هدف دولت از تأمین مالی صادرات	تصمیمات سیاسی و اقتصادی دولت	همکاری‌های مشترک بین‌المللی
متغیرهای غیرقابل کنترل (عوامل بیرونی)	سیاست‌های کلان دولت در روابط خارجی	شرایط حاکم بر دنیا	تحریم‌های اقتصادی
متغیرهای قابل کنترل (عوامل درونی)	مقررات و وثایق داخلی	اعتبار فروشنده	ارزیابی طرح در زمان تصویب
متغیرهای غیرقابل کنترل (عوامل بیرونی)	مقررات و وثایق خارجی	اعتبارسنجی خریدار خارجی	نظارت بر اجرای طرح در خارج از کشور

پس از استخراج مضامین بر مبنای مدل متلند، دو مؤلفه تعارض در خط‌مشی و ابهام در خط‌مشی در دو بعد محتوای خط‌مشی و اجرای خط‌مشی استخراج شد. مضامین سازمان‌دهنده و فراگیر استخراج‌شده، مفاهیم پایه‌ای الگوی اجرای خط‌مشی‌های تأمین مالی صادرات در قالب اعتبار خریدار را بر مبنای مدل متلند تشکیل می‌دهند که در جدول ۶ نشان داده شده است:

جدول ۶

مفاهیم پایه‌ای الگوی اجرای خط‌مشی‌های تأمین مالی صادرات در قالب تسهیلات اعتبار خریدار بر مبنای مدل متلند

تعارض در محتوای خط‌مشی	تعارض در خط‌مشی‌های سیاسی	تعارض در توجیه‌پذیری طرح
ابهام در محتوای خط‌مشی	ابهام در روابط بین‌المللی	ابهام در روابط کارگزاری
تعارض در اجرای خط‌مشی	تعارض در بازارهای هدف	تعارض در قوانین و مقررات
ابهام در اجرای خط‌مشی	ابهام در وضعیت سیاسی/اقتصادی دنیا	ابهام در وضعیت کشور مقصد

۴.۴ ارائه الگوی اجرای خطمشی‌های تأمین مالی صادرات در قالب تسهیلات اعتبار خریدار

نتایج حاصل از دو جدول ۵ و ۶، نقاط اشتراک دو مدل کالیستا و متلند را در محتوای خطمشی و اجرای خطمشی نشان می‌دهد و می‌توان بر اساس این نقاط اشتراک، دو مدل مذکور را تلفیق و بر اساس مضامین سازمان‌دهنده و فراگیر، الگوی اجرای خطمشی‌های تأمین مالی صادرات در قالب اعتبار خریدار را ارائه کرد (شکل ۷):

شکل ۷. الگوی اجرای خط‌مشی‌های تأمین مالی صادرات در قالب تسهیلات اعتبار خریدار

۵ بحث و نتیجه‌گیری

آنچه بیش از تدوین خط‌مشی اهمیت دارد، دستیابی به اهداف مدنظر پس از اجرای خط‌مشی است، زیرا تحقق اهداف می‌تواند رضایت و اعتماد عمومی و مشروعیت دولت‌ها را به‌دنبال داشته باشد. اعتماد امری است که به‌زحمت و سختی حاصل می‌شود، اما به‌سرعت می‌تواند از بین برود. لذا، عنایت به مبحث اجرای خط‌مشی برای دولت‌ها حیاتی است. یکی از مهم‌ترین اهداف خط‌مشی‌گذاری در بخش تجارت خارجی و رونق صادرات، دستیابی به توسعه اقتصادی پایدار است. تحقق این هدف نیازمند حمایت همه‌جانبه از صادرات است و از آنجاکه صادرکنندگان همواره با مخاطرات گوناگونی مواجه‌اند، حمایت‌های تأمین‌مالی از صادرات بسیار حائز اهمیت است و به همین دلیل بیشتر دولت‌ها و نهادهای مالی، شیوه‌ها و ابزارهای گوناگونی برای حمایت‌های مالی از صادرات به‌کار می‌گیرند. در اقتصاد ایران نیز با توجه به اهمیت کاهش وابستگی اقتصاد کشور به درآمدهای ارزی حاصل از صدور نفت خام و نقش صادرات غیرنفتی در کاهش این وابستگی، تدوین خط‌مشی‌های مربوط به تأمین‌مالی صادرات و اجرای این خط‌مشی‌ها با به‌کارگیری طرح‌ها و ابزارهای متنوع در برنامه‌های توسعه اقتصادی کشور، مورد تأکید بوده است. یکی از این ابزارهای نوین طرح اعتبار خریدار است که با اعطای تسهیلات به خریداران خارجی کالاها یا خدمات ایرانی، قدرت رقابت صادرکنندگان ایرانی را افزایش می‌دهد. لکن این طرح در اجرا نتوانسته است اهداف مدنظر خود را محقق کند که این امر در مواردی به عدم بازگشت سرمایه و هدررفت منابع ارزی کشور انجامیده است. اگر نتایج اجرای خط‌مشی با اهداف اولیه متفاوت باشد، می‌توان گفت اجرای خط‌مشی با ناکامی مواجه شده یا به‌عبارتی شکست خورده است (منوریان، ۱۳۹۴).

۵.۱ جمع‌بندی مباحث

هدف از این پژوهش ارائه الگوی اجرای خط‌مشی‌های تأمین‌مالی صادرات با استفاده از اعطای تسهیلات اعتبار خریدار است تا اجرای خط‌مشی‌های تدوین‌شده در این حوزه را با توفیق بیشتری روبه‌رو سازد. در این راستا به‌جهت تبیین عمیق و جامع موضوع، با به‌کارگیری استراتژی تحلیل مضمون، پس از مصاحبه با ۱۳ نفر از خبرگان و مدیران اجرایی در حوزه تأمین‌مالی صادرات و کدگذاری باز مصاحبه‌های انجام‌شده، ۳۲ مضمون پایه بر اساس مدل کالیستا و ۱۶ مضمون پایه بر اساس مدل متلند استخراج گردید. پس از کدگذاری محوری و تشکیل شبکه مضامین، الگویی که در نهایت ارائه شد، دربرگیرنده ابعاد اشاره‌شده در مدل‌های اجرای خط‌مشی کالیستا و متلند است.

بر مبنای مدل کالیستا، هدف دولت از تأمین مالی صادرات، تصمیمات سیاسی و اقتصادی دولت، ریسک‌ها و هزینه‌ها، همکاری‌های مشترک بین‌المللی، مقررات و وثایق داخلی، اعتبار فروشنده، اجرا در بانک اعتباردهنده، ارزیابی طرح در زمان تصویب، سیاست‌های کلان دولت در روابط خارجی، شرایط حاکم بر دنیا، تحریم‌های اقتصادی، وضعیت کشور خریدار، مقررات و وثایق خارجی، اعتبارسنجی خریدار خارجی، بسترهای فساد و رانت، نظارت بر اجرای طرح در خارج از کشور، مضامین سازمان‌دهنده‌ای هستند که به‌عنوان عوامل بیرونی و درونی در چهار سطح قانونی، جمعی، عملیاتی، و توزیعی در دو بخش محتوا و اجرای خط‌مشی، الگوی اجرای خط‌مشی‌های تأمین مالی صادرات در قالب اعتبار خریدار را تشکیل می‌دهند.

متلند اشاره می‌کند که خط‌مشی‌گذاران در اجرا همواره با درجه‌ای از ابهام و تعارض مواجه‌اند. این شرایط ابهام و تعارض در تحلیل مضامین استخراج‌شده از مصاحبه‌ها مشهود است، زیرا برای اجرای خط‌مشی‌های تأمین مالی صادرات نیازمند به‌کارگیری ابزارها و فرایندهای تعریف‌شده در حوزه تجارت بین‌الملل هستیم؛ اما شرایط خاص سیاسی و اقتصادی کشور ایران (ازجمله موضوع تحریم) فرایندهای تعریف‌شده در حوزه تجارت بین‌الملل را تحت‌الشعاع قرار داده و تعارض در خط‌مشی‌های سیاسی، تعارض در توجیه‌پذیری طرح، تعارض در بازارهای هدف، تعارض در قوانین و مقررات، ابهام در روابط بین‌المللی، ابهام در روابط کارگزاری، ابهام در وضعیت سیاسی/اقتصادی دنیا، و ابهام در وضعیت کشور مقصد را به‌دنبال دارد.

۵.۲. راهکار سیاستی برای خط‌مشی‌گذاران و مجریان

آنچه در مطالعه طرح اعتبار خریدار در ایران و مصاحبه با خبرگان به‌دست آمده است، حاکی از آن است که اگرچه این نوع تسهیلات با هدف حمایت از صادرات پرداخته می‌شود، در مواردی اهداف دیگری مانند توسعه روابط سیاسی و قدرت استراتژیک، نفوذ در بازارهای بین‌المللی و... نیز دنبال می‌شود که ممکن است این اهداف در تعارض با هم باشند. همچنین به‌دلیل شرایط خاص سیاسی و اقتصادی کشور ایران، عوامل اثرگذار داخلی و خارجی که ممکن است دارای ابهام یا در تعارض با هم باشند، دستیابی به اهداف این طرح را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. لذا، در اجرای خط‌مشی‌های تأمین مالی صادرات در تمام سطوح عوامل درونی و بیرونی^۱ تعریف‌شده توسط کالیستا، همواره با درجه‌ای از ابهام و تعارض مواجه

^۱ در این پژوهش منظور از عوامل درونی، عوامل مربوط به داخل کشور ایران و منظور از عوامل بیرونی عوامل مربوط به خارج از کشور ایران است.

هستیم. بر اساس الگوی ارائه‌شده، با در نظر گرفتن میزان ابهام و تعارض در محتوا یا اجرای خط‌مشی در هر یک از سطوح قانونی، جمعی، عملیاتی و توزیعی، شیوه اجرا در هر یک از طرح‌های اعتبار خریدار می‌تواند اداری، سیاسی، تجربی یا نمادین باشد.

لذا، خط‌مشی‌گذاران و مجریان می‌توانند در زمان تصویب طرح‌های اعتبار خریدار و اعطای تسهیلات مربوطه، متناسب با اهداف مدنظر از اعطای تسهیلات اعتبار خریدار، میزان ابهام و تعارض هر طرح را تعیین، و ضمن شناسایی دقیق عوامل اثرگذار داخلی و خارجی بر اجرای طرح‌های اعتبار خریدار، شیوه اجرا را به لحاظ اداری، سیاسی، تجربی، یا نمادین بودن تعیین کنند و متناسب با آن ضوابط، مقررات و فرایندها را به نحوی تنظیم و راهبری کنند که اهداف مدنظر از اعطای تسهیلات اعتبار خریدار تحقق یابد. به بیان دیگر، به کارگیری یک الگوی مشخص در تعیین و نحوه اجرا به عنوان نقشه راه، می‌تواند آسیب‌های ناشی از عدم رعایت چهارچوب‌ها و ضوابط - به دلیل اثر عوامل درونی و بیرونی یا تعارضات و ابهامات حاصل از خط‌مشی‌های سیاسی و اقتصادی (از جمله تحریم‌های اقتصادی) - را کاهش دهد.

فهرست منابع

- اسعدی، م.، هادی پیکانی، م.، و رشیدپور، ع. (۱۳۹۶). الگویی برای اجرای اثربخش خط‌مشی‌های عمومی در وزارت امور اقتصادی و دارایی (مطالعه موردی: گمرک جمهوری اسلامی ایران). مدیریت دولتی، ۹(۴)، ۵۹۱-۶۱۴.
- ادبی، ب. و گرشاسی، ع. ر. (۱۴۰۱). آسیب‌شناسی تأمین مالی صادرات غیرنفتی کشور با استفاده از رویکرد سه‌شاخکی SBC مطالعات بین‌رشته‌ای دانش راهبردی، ۱۲(۴۶)، ۶۱-۸۸.
- اعتباریان، ا. و کشوریان آزاد، ر. (۱۳۹۸). بررسی عوامل مؤثر بر اجرای خط‌مشی‌های قوه قضائیه (بر اساس مدل ناکامورا و اسمال وود). خط‌مشی‌گذاری عمومی در مدیریت (رسالت مدیریت دولتی)، ۱۰(۳۳)، ۱۰۳-۸۵.
- بهادری، ی.، سلاجقه، س.، & سالاری، ی. (۱۴۰۲). ارائه مدل و تحلیل ساختاری نقش دولت الکترونیک در اجرای خط‌مشی‌های کیفی صادرات نفت در وزارت نفت جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، ۱۳(۵۲)، ۵۶۶-۵۹۰.
- بیاتی، م.، ع.، صیادی، س.، گیوکی، ا.، سلاجقه، س.، و نیک‌پور، ا. (۱۴۰۰). شناسایی موانع اجرای خط‌مشی‌های عمومی در مجموعه معاونت نظارت بانک مرکزی با استفاده از روش فراترکیب. خط‌مشی‌گذاری عمومی در مدیریت (رسالت مدیریت دولتی)، ۱۲(۴۳)، ۳۱-۴۶.
- توانگر رنجبر، م.، الوانی، س. م.، و مهرمنش، ح. (۱۴۰۱). مدل اجرای خط‌مشی سوت‌زنی در سازمان‌های دولتی ایران. مطالعات راهبردی بسیج، ۲(۹۷)، ۹۹-۱۲۶.
- حاجی‌پور، ا.، فروزنده، ل.، دانایی‌فرد، ح.، و فانی، ا. (۱۳۹۴). طراحی الگوی آسیب‌شناسی اجرای خط‌مشی عمومی در ایران. مدیریت نظامی، ۱۵(۵۸)، ۱-۲۳.

حسین پور، داود الوانی، اصلی پور، & قربانی پاچی. (۱۴۰۳). ارائه چارچوبی از عوامل مؤثر بر اجرای خطمشی‌های حوزه حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌های شمال کشور. مدیریت دولتی ۱۶(۴)، ۷۴۶-۷۱۰.

خدابخشی، ن.، امینی سابق، ز.، قربان حسینی، م.، و ساده، ا. (۱۳۹۶). طراحی مدل اجرای خطمشی‌های تعاون روستایی بر مبنای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی. توسعه محلی روستایی-شهری (توسعه روستایی)، ۹(۱)، ۱۴۴-۱۲۱.

خدامی عباسیه، ف.، گیوکی، ا.، سالاری، ی.، شکوه، ز.، ملائی، ح. ر. (۱۴۰۳). ارائه و اعتبارسنجی مدل اجرای خطمشی‌های عمومی آموزش عالی کشور در راستای تحقق دانشگاه کارآفرین. توسعه و سرمایه. ۹(۱)، ۲۴۸-۲۲۷.

دانشفرد، ک. (۱۳۹۲). مبانی خطمشی‌گذاری عمومی. تهران: انتشارات نیاز دانش.

دانشفرد، ک. (۱۴۰۰). فرایند خطمشی‌گذاری عمومی. تهران: انتشارات صفار.

داودی‌فر، ا.، محرابی، ج.، و جزئی، ن. (۱۴۰۲). طراحی مدل اجرایی خطمشی بهبود عملکرد منابع انسانی در شستا. فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی/ایرانی، ۱(۳)، ۲۷، ۵۳-۷۶.

رمضانی سربندی، ع.، سلاجقه، س.، فاتحی‌راد، ن.، شکوه، ز.، و مداحیان، ش. (۱۳۹۹). طراحی مدل اجرای خطمشی‌های اجتماعی مبتنی بر مسئولیت اجتماعی. سبک زندگی/اسلامی با محوریت سلامت، ۴(۴): ۱۶۸-۱۴۳.

زینی وندمقدم، ر.، باقرزاده، م.، ر.، قلی‌پورکنعانی، ی.، متانی، م.، و عارف‌نژاد، م. (۱۴۰۰). طراحی مدل اجرای خطمشی‌های وزارت آموزش و پرورش با استفاده از روش مدلسازی ساختاری تفسیری. خطمشی‌گذاری عمومی در مدیریت (رسالت مدیریت دولتی)، ۱۲(۴۲)، ۶۷-۸۴.

کاظمی‌نژاد، س.، الوانی، س. م.، و جمشیدی‌اوانکی، م. (۱۳۹۸). طراحی مدل اجرای خطمشی‌های انرژی در بخش نفت و گاز. مطالعات اقتصاد انرژی، ۱۵(۶۲)، ۳۷-۶۸.

کیوان، م.، ا.، شفیعی ناطق، م.، رشیدی، م.، ا.، صادقی شاهدانی، م. (۱۴۰۲). شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر بر بهبود وضعیت سیستم بانکی در اعطای تسهیلات و بازگشت مؤثر مطالبات. پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، ۳۱(۱۰۶)، ۲۴۵-۲۱۹.

گرشاسبی، ع.، ر.، و رهنمون پیروج، ط. (۱۳۹۹). ارائه راهکارهای سیاستی توسعه تأمین مالی صادرات ایران و اولویت‌بندی آن‌ها. مطالعات اقتصادی کاربردی ایران (مطالعات اقتصادی کاربردی)، ۹(۳۳)، ۱۷۳-۱۹۷.

محمدی، م.، الوانی، س. م.، معمارزاده طهران، غ.، ر.، و انصاری رنانی، ق. (۱۳۹۶). طراحی مدل سه‌بعدی اجرای حاکمیتی خطمشی‌های عمومی. خطمشی‌گذاری عمومی در مدیریت (رسالت مدیریت دولتی)، ۸(۲۶)، ۱۶-۱.

- محمدی، ن.، معمارزاده طهران، غ. ر.، طوطیان اصفهانی، ص. (۱۴۰۲). طراحی مدل اجرای خط‌مشی‌های فناوری اطلاعات برنامه ششم توسعه با رویکرد شبکه عصبی. *فرآیند مدیریت و توسعه*، ۳۶(۲)، پیاپی ۱۲۴.
- مظاهری کلهرودی، آ.، رمضان، م.، گیوریان، ح.، رستمی بشمی، م. (۱۴۰۳). شناسایی و اعتبار سنجی مدل اجرای خط‌مشی‌های عمومی سلامت با رویکرد عدالت، سیاست‌های راهبردی و کلان سال دوازدهم، ۴(۴۸). ۱۰۶-۸۱.
- معمارزاده طهران، غ. ر.، میرسپاسی، ن.، و جلیلی، س. (۱۳۹۰). ارائه مدل برای ارزیابی اثربخشی اجرای خط‌مشی‌های عمومی جمهوری اسلامی ایران در حوزه بهداشت و درمان. *خط‌مشی‌گذاری عمومی در مدیریت (رسالت مدیریت دولتی)*، ۲(۴)، ۱۹-۳۱.
- معمارزاده، غ. ر.، شکری، ن. (۱۳۸۵). ارائه مدل پویا برای اجرای خط‌مشی‌های عمومی. *مدیریت*، ۸، ۱۴-۲.
- منوریان، ع. (۱۳۹۴). مدل اجرای خط‌مشی‌های اصلاح اداری با رویکرد یادگیری. *مدیریت دولتی*، ۷(۴)، ۸۶۴-۸۳۹.
- مهدی‌زاده اشرفی، ع.، مجیبی، ت.، میدری، ا.، ایمان‌خان، ن.، فغانی، م. (۱۳۹۹). طراحی، تبیین و سنجش مدل اجرای خط‌مشی‌های رفاه اجتماعی. *نشریه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، ۴۵، ۳۲-۱.
- نجیب‌زاده، ح.، منظری توکلی، ع. ر.، فاتحی‌راد، ن.، و کمالی، م. ج. (۱۳۹۸). تبیین عوامل مرتبط با میزان اجرای خط‌مشی‌های پزشکی قانونی کشور مبتنی بر نظام ارزشی اسلامی و ارائه مدل مطلوب. *مجله علمی پزشکی قانونی*، ۲۶(۱۱ (مسلسل ۹۲))، ۹-۱۷.
- نرگسیان، ع.، علی پیران‌نژاد، ع.، حاجی ملامیرزایی، ح.، و قربیان، ع. (۱۳۹۹). ارائه مدل اجرای خط‌مشی‌های فضای مجازی در ایران. *فصلنامه علمی/منیت ملی*، ۱۱(۳۹)، ۱۶۱-۱۹۸.
- وصفی اسفستانی، ش.، بوالحسنی هستیانی، ا.، شایگانی، ب.، امینی میلانی، م. (۱۴۰۱). بررسی اثرات تحریم‌های تجاری بر اقتصاد ایران با استفاده از روش تعادل عمومی قابل محاسبه: با تأکید بر تولید و قیمت‌ها. *پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی*، ۳۰(۱۰۳)، ۷-۴۷.
- Allen, R. (2014). *The Export-Import Bank's Relevancy Today*. NYU Brademas Center.
- Anderson, J. E. (2003). *Public policymaking: An introduction*. Boston: Houghton Mifflin Company, pp. 1 – 34.
- Barnes, C. van Laerhoven, F. & Driessen, P. (2016). Advocating for change? How a civil society-led coalition influences the implementation of the forest rights act in India. *World Dev*, 84, 162-175.

- Brodtkin, F. Z. (1990). Implementation as policy politics. in D. J. Paalumbo and D. J. Calista(eds). *Implementation and policy process: Opening up the black box*. New York, Greenwood Press.
- Broocks, A. & Biesebroeck, J. V. (1996). The impact of export promotion on export market entry. *Journal of International Economics*, V. 107, 2017, 19-33, ISSN 0022-1996.
- Calista, D. (1994). Policy implementation. *Encyclopedia of Policy Studies* edited by S. Nagel (2020). New York: Marcel Dekker.p 117.
- Cerna, L. (2013). The Nature of Policy Change and Implementation: A review of different theoretical approaches. *Organisation for economic cooperation and development (OECD)*.
- Chandra, R., Sumartono, Setyowati, E., & Muluk, M. R. K. (2023). Policy implementation model of accelerating contamination and destruction management on citarum river flow (Study on the Policy Implementation of Regulation Number 15 Year 2018 concerning the Accelerating Contamination and Destruction Management on Citarum River Flow). *Journal of Law and Sustainable Development*, 11(12),
- Chang, A. G. (2021). Comparative case study: A methodological solution for researching policy implementation studies in developing context. *Journal of Educational Research*, Dept. of Education, IUB, Pakistan (Vol. 24 No. 1) 2021(p 171-186)
- Duadji, N. Tresiana, N. Pairulsyah, P. & Suwar, S. (2022). Policy implementation model in the development of 12-year basic education in priority areas in Indonesia. *International Journal of Progressive Sciences and Technologies (IJPSAT)*, 35(2), pp. 218-227.
- Eldrede, T. & Kahiya, A. (2024). Problematization review of export assistance: Debates and future directions. *International Business Review* 33 - 102202
- Hayes, Michael T. (1949). *Incrementalism and public policy*. Lanham, Md: University Press of America.
- Henry, G. Hunga. Chiwaula, L. & Katundu, M. (2023). Organizational readiness for policy implementation: An assessment of the harmonized seed regulations in Malawi. *Environmental Development*, 45, 100828.

- Hupe, P. & Hill, M. (2016). The rest is implementation: Comparing approaches to what happens in policy processes beyond Great Expectations. *Public Policy Admin*, 31(2), 103–121.
- Hutagalung, F, Benito, A.Tb. & Kurnani, A. (2021). Comparative analysis of three implementation model of policies: Case study in acid mine drainage management policy in Indonesia. *E3S Web of Conferences* 249, 02006 - CSS2020.
- Janda, K., Michalikova, E. & Skuhrovec, J. (2013). Credit support for export: Robust evidence from the Czech Republic. *The Word Economy*, 36(12), pp. 1588-1610,
- Kim ,S. M. (2019). A guide to financing mechanisms in international business transactions. Cambridge Scholars Publishing.
- Liu, Y. van Marrewijk, A. & Houwing, E. (2019). The co-creation of values-in-use at the front end of infrastructure development programs. *International Journal of Project Management*, 37, 684–695.
- Lu, S. (2023). Research on the implementation of talent policy in hegang city based on smith model. *Proceedings of the 2023 2nd International Conference on Public Service, Economic Management and Sustainable Development* (PESD 2023).
- Masenge, D. Muna, W. & Kiruthu, F. (2024). Executive-legislative relations, policy implementation delays and devolved county government service delivery in selected county governments in Kenya. *International Academic Journal of Human Resource and Business Administration* (IAJHRBA), ISSN 2518-2374.
- Matland, R, E. (1995). Synthesizing the implementation literature: The ambiguity-conflict model of policy implementation. *Journal of Public Administration Research and Theory: J-PART* 5(2), pp. 145-174.
- Matland, R. (1995). Synthesizing the implementation literature: The ambiguity conflict model of policy implementation. *Journal of Public Administration: Research and Theory*, 5(2).
- McGinty, E., et al. (2024). Scaling interventions to manage chronic disease: Innovative methods at the intersection of health policy research and

- implementation science. *Prevention Science* (2024) 25 (Suppl 1): S96–S108.
- Orlandi, N. & Rabie, B. (2021). An integrated implementation model to identify potential barriers to successful policy implementation. *Administration Publica*, 29(4).
- Peng, W., Kim, S. E., Purohit, P., Urpelainen, J., & Wagner, F. (2021). Incorporating political-feasibility concerns into the assessment of India's clean-air policies. *One Earth* 4, 1163–1174
- Pícha, J., Tomekb, A., & Heralová, R. S. (2016). Success factors of export financing under the buyer's credit scheme. *Procedia Engineering* 164, 323 – 330.
- Rachmawati, I., Bahri, S., Bukhori, M., & Hidayatullah, S. (2021). Collaboration of pentahelix model and jones policy implementation model in creative economic development of malang district study on (Kebobang Village, Lopawon District) Gunung Kawi, Malang Regency. *International Conference on Hospitality and Tourism Studies (ICONHOSTS)* 1(1).
- Riadi, S., Rifgal, M., & Waris, I. (2021). Disaster management policy implementation model in Sigi-Indonesia. *GNOSI: An Interdisciplinary Journal of Human Theory and Praxis* 4(3), ISSN (Online): 2714-2485.
- Rose, J. Spalding. (2023). The politics of implementation: Social movements and mining policy implementation in Guatemala. *The Extractive Industries and Society*, 13, 101216.
- Sadiq, A. R., Hakim, A., Haryono, B., S., & Hanafi, I. (2024). Policy implementation model of national health insurance through social health insurance institution (BPJS) in Indonesia. *Journal of Law and Sustainable Development*, 12(1), e2448.
- Setyonugroho, G, A. Maki, N. (2024). Policy implementation model review of the post-disaster housing reconstruction in Indonesia case study: Aceh, Yogyakarta, and Lombok. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 100, 104181, ISSN 2212-4209.

- Silva, A. (2023). The politics of policy implementation and reform: Chile's environmental impact assessment system. *The Extractive Industries and Society* 15, 101321
- Smith, T. B. (1973). The policy implementation process. *Policy sciences* 4, 197-209.
- Soderberg, E. & Liff, R. (2023). Reframing practice through policy implementation projects in different knowledge contexts. *International Journal of Project Management*, 41 - 102452.
- Trade Finance Guide (2022).
- Vuorinen, L. & Martinsuo, M. (2018). Program integration in multi-project change programs: Agency in integration practice. *International Journal of Project Management*, 36, 583–599.
- Zhang, T. & Shen, D. (2022). Can recycled water policy in China adapt to local conditions: A policy implementation perspective. *Journal of Cleaner Production*, ISSN: 0959-6526, 380, p. 134840.